

5 Şubat 2001

BASIN DUYURUSU

Sayı: 5

ENFLASYONDAKİ GELİŞMELER VE 2001 YILI'NA BAKIŞ

Gazi ERÇEL

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

5 Şubat 2001

Ankara

Çeyrek yüzyıldır uygulanan politika yanlışlıklarının yarattığı ekonomik dengesizliklerle beslenen ve sonunda ekonomiyi bir çıkmaza sürükleyen enflasyonu, sürdürülebilir bir düzeye indirmek amacıyla uygulamaya koyduğumuz ekonomik programın 13 ayını geride bırakmış bulunmaktayız. Burada sizlerle enflasyonla mücadelede geldiğimiz nokta konusunda görüşlerimi paylaşmak istiyorum.

2001 yılında enflasyondaki gelişmelerle ilgili beklentilerimi de kısaca belirtmek istiyorum. Hemen belirteyim ki, 2000 yılının son çeyreğinde yaşanan gelişmelerin 2001 yılı enflasyonu için önemli bir belirleyici

olacağını düşünmekteyim. Yılın ikinci yarısında başlayan iç talep daralması, Kasım ayında gerçekleşen sermaye çıkışı ve yükselen kredi faizleriyle ivme kazanmıştır. Bu daralmaya yüksek mamul mal ve hammadde stoklarıyla giren özel imalat sanayi firmalarının 2001 yılı fiyatlama davranışlarının önceki yıllara göre daha rasyonel olmasını beklemekteyiz. Kur sepeti değişim oranının gittikçe yavaşlaması, ABD dolarının euro karşısında 2000 başlarındaki hızını kaybetmiş olması ve yükselen faizler sonucu artan tasarruf eğilimi de 2001 yılı enflasyon beklentilerimizi olumlu yönde etkilemektedir.

Olumlu beklentilerimiz, 2001 yılı Ocak ayı enflasyon rakamları ile de desteklenmektedir. TÜFE’de 1990-2000 yılları Ocak aylarında gerçekleşen enflasyon oranları ortalama yüzde 6 iken, 2001 yılı Ocak ayı TÜFE enflasyonu 2,5 olarak gerçekleşmiş ve yıllık bazda enflasyon 35,9 düzeyine gerilemiştir. Aynı şekilde TEFEE’ de Ocak enflasyonu 1990-2000 yılları arasında ortalama yüzde 6,4 iken 2001 yılı Ocak ayında yüzde 2,3’e gerilemiş, yıllık bazda ise yüzde 28,3 olarak gerçekleşmiştir. Ocak ayında mevsimsel olarak enflasyon oranlarının yükseldiği göz önüne alındığında mevsimsellikten arındırılmış verileri incelemek daha anlamlı olacaktır. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre Ocak ayında TÜFE yüzde 1,7, TEFEE ise yüzde 1,1 artmıştır.

Alt ana kalemler itibariyle TÜFE incelendiğinde mevsimsel koşullara göre görece yüksek çıkması beklenen gıda-içki-tütün sektörü fiyatları ortalama artışın da altında yüzde 1,5 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle süper ve hipermarketlerin yaygınlaşmasıyla beraber artan rekabetin, perakende satış yapan firmaların fiyatlama davranışlarında, diğer firmaların fiyatlarını da gözetmelerinin önemini ön plana çıkarmıştır. Tüketim sepetinin en yüksek ağırlığını oluşturan bu kalemdaki gözlenen yapısal değişikliğin enflasyonla mücadele programımızın

başarıya ulaşmasını sağlayacak faktörlerden biri olacağı yönündeki inancımızı kuvvetle muhafaza etmekteyiz.

Mevsimsel olarak negatif enflasyon oranlarının gerçekleştiği Ocak ayında, giyim sektöründeki fiyat düşüşleri tarihsel olarak rekor bir düzeye erişmiştir. İç ve dış talepteki durgunluk ve hava koşullarının elverişli olması ve yoğun rekabet bu sektörün stoklarının çok daha önce eritilmesini gerekli kılmıştır. Bu gelişmeler giyim ve ayakkabı sektörü fiyatlarının sırasıyla yüzde 4,1 ve yüzde 1,5 oranlarında gerilemesi ile sonuçlanmıştır. Enflasyonun düşmesiyle beraber firmaların stoklama davranışlarının fiyatlama davranışlarını da daha da belirgin rol oynadığı gözlenmektedir. Bu da firmaların fiyatlama davranışlarında daha rasyonel davrandığı izlenimini vermektedir.

Geriye endekslemenin yoğun olarak gözlendiği konut sektöründe 2000 yılı Şubat ayında çıkarılan yasa ile yeni kontratlarda kira artışlarının enflasyon hedeflerinin ötesinde olamayacağı hükmü getirilmiştir. Enflasyonla mücadele programının heterodoks unsurlarından olan bu karar, 2000 yılında enflasyonun düşürülmesinde önemli katkı yapmıştır. Enflasyonun yüzde 68,8'den, 29 puanlık bir gerileme ile, yüzde 39'a gerilerken bunun 11 puanı konut sektöründeki fiyat gerilemesinden kaynaklanmıştır. Ocak ayında gerçekleşen yüzde 2,5 oranında gerçekleşen kira artışının, 1995-2000 yılları arası ortalama kira artışı olan yüzde 6,9 oranı ile kıyaslandığında, heterodoks bir önlemin gereği ve başarısı konusunda daha iyi bilgi sahibi olabilmekteyiz. 2001 yılında hemen hemen tüm kira kontratların yenileneceği düşünüldüğünde, enflasyon düşüşüne konut sektörü katkısının geçen yıldan daha fazla olacağını öngörmekteyiz.

Bu noktada geriye endekslemenin yoğun olarak gözlendiği ve fiyatların sektörün düzenleyici kuruluşları belirlendiği TÜFE'nin iki alt

sektörünün fiyatlama davranışından kısaca bahsetmek istiyorum. Fiyat artışlarını genel TÜFE artışı üzerinde gerçekleştiren bu sektörlerden eğitim sektörü, 2000 yılında programa uyum sağlayarak fiyatlarını hedeflenen enflasyon oranında artırma yolunu seçmiştir. Bunun yanısıra sağlık sektörü ise TÜFE içinde, hem 2000 yılında, hem de Ocak ayında fiyatlarını en çok artıran sektör olmuştur.

Dayanıklı tüketim mallarına olan iç talep artışının yansıdığı sektör olan ev eşyası sektöründe, Ocak ayı fiyat artışı yüzde 1,8 olarak gerçekleşmiştir. 1990-2000 yılları arası Ocak ayı ortalama fiyat artışının yüzde 7,5 olduğu dikkate alındığında, 2001 yılı Ocak ayında geline noktanın firmaların elindeki stokların büyüklüğü ve iç talep daralmasının boyutunu göstermesi açısından dikkat çekici olduğunu düşünmekteyim.

TEFE'nin alt kalemleri incelendiğinde ise özellikle bu TEFE'nin yönünü önemli ölçüde belirleyen özel imalat sanayi fiyatlarına değinmek istiyorum. Özellikle takvim yılının başlangıcı olması nedeniyle her Ocak ayında yüksek fiyat artışı gerçekleştiren bu sektörün fiyat artışı 2001 yılı Ocak ayında yüzde 1,7 olmuştur. Mevsimsellikten arındırıldığında özel imalat sanayi fiyat artış hızının 2001 yılı Ocak ayında yüzde 1'e gerilediğini görmekteyiz. Enflasyonun çekirdek bölümünde kırılmanın ilk işaretleri Ocak ayında alınmıştır. Gerçekleşen enflasyon, bu sektörün fiyatlama davranışında baskın olarak gördüğümüz maliyet yönlü fiyat ayarlamalarının zayıfladığı ve iç talep daralmasının fiyat artışlarında daha etkin bir rol oynamaya başlamasının ilk sinyalleri olarak alınabilir. Bunun yanısıra ABD dolarınının Euro karşısında zayıflamasının da bu sektör fiyatlama davranışını olumlu yönde etkilediğini düşünmekteyiz.

Kamu imalat sanayinde faaliyet gösteren bir çok firmanın Ocak ayında fiyatlarını artırmamaları ise kamu imalat sanayi fiyatlarınının bu ay

yüzde 0,4 artmasıyla sonuçlanmıştır. Kamu kesimi fiyatlarının, enerji sektörü fiyatları dışında, ikinci çıpa rolünün sürdüğü gözlenmektedir. Kamu kesiminin fiyatlama davranışıyla, programın başarıya ulaşması yönündeki çabalarının 2001 yılı başında daha da yoğunlaştığı göze çarpmaktadır.

Tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe Ocak ayı fiyat artış hızı yüzde 4,4 olarak gerçekleşmiştir. Para ve maliye politikalarına duyarlılığın daha az olduğu bu sektördeki fiyat artış hızı, özellikle tarım sektöründe yavaşlarken, ormancılık ve balıkçılık sektöründe gözlenen yüksek fiyat artışları bu sektörün fiyatlarını hızlandırmıştır. Yıllık bazda enflasyon, ormancılık ve balıkçılık sektöründe sırasıyla yüzde 79,7 ve yüzde 87,4 olarak gerçekleşmiştir.

Elektrik-gaz ve su sektöründe gerçekleşen yüzde 7,9 oranındaki artış, ekonomide hızla gerçekleştirilmesi gereken reformlar ve özelleştirmenin varlığına işaret etmektedir. Elektrik üretim, fiyatlama ve dağıtım sistemindeki aksaklıklar ekonomide maliyet kaynaklı bir baskı oluşturmaktadır.

Son söz olarak, enflasyonda Ocak ayında gerçekleşen rakamlar programa olan güveni tazelerken, 2001 yılı enflasyon hedeflerinin erişilebilir olduğuna işaret etmektedir. Çeyrek yüzyıldır muzdarip olduğumuz yüksek enflasyonda sona hızla yaklaştığımızı inanıyorum. Elimize geçirdiğimiz bu tarihi fırsatı, iyi kullanmak zorunda olduğumuzun bilincinin, toplumun tüm kesimleri tarafından iyi anlaşılması gerekliliğini özellikle ve özenle vurgulamak isterim. Yapılan fedakarlıkların boşa gitmemesi, programa olan inancımızın artarak sürmesi gerekliliği ile yakından ilgilidir.